

Asia: VN/33762/2023

## **Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Yleistä arviointimuistiosta**

Suomen Lääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua arviointimuistiosta terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta koskien. Muistio on kattava ja lausunnossamme keskitymme asioihin, jotka nivoutuvat selkeämmin terveydellisiin kysymyksiin ja yhdyspintoihin terveydenhuollon ja sitä sääntelevän lainsäädännön kanssa. Terveystensuojelun käytännöistä katsomme muilla toimijoilla olevan paremmat edellytykset arvioida muistiossa esitettyjen ehdotusten vaikutuksia.

#### **Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta**

Muistiossa kuvataan ilmeinen tarve terveydensuojelua koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukselle. Kannatamme lainsäädännön ja viranomaisvastuiden selkeytystä ja painopisteen muuttamista ennaltaehkäisyn suuntaan.

Näiden lisäksi katsomme tärkeäksi rajanvedon selkeyttämiseksi kuluttaja- ja terveydenhuoltopalveluiden välillä, kuten on kuvattu muistion sivulla 14. Ihoa rikkovat kauneushoito- ja palvelut ovat yleistyneet voimakkaasti, ja niihin liittyvien haittojen ennaltaehkäiseminen on tärkeää. Palvelujen käyttäjän tai sitä harkitsevan tulee saada asianmukaista, mieluiten puolueetonta, tietoa riskeistä. Lisäksi kuluttajan tulee voida luottaa siihen, että palveluntuottaja toimii turvallisten toimintatapojen mukaisesti.

#### **Luku 2 - Nykytilan kuvaus**

Terveystensuojelutoiminta on Suomessa kehittynyt tietyn polkuriippuvuuden mukaisesti. Muistiossa todetaankin, että tietämys elinympäristön vaikutuksista ihmisten terveyteen on lisääntynyt ja terveydensuojelua tulisi tarkastella kokonaisvaltaisemmin. Tässä osin onnistutaan kyseessä olevan muistion sisällöissä etenkin suhdetta muuhun lainsäädäntöön ja viranomaisten toimivaltuuksiin liittyen. Sen sijaan terveyden ja sen suojelun käsitteitä lähestytään muistiossa edelleen melko kapeasti.

#### **Yleistä**

## Luku 1 - Yleiset säännökset

Lain nimikkeen säilyttäminen terveydensuojelulakina on perusteltu valinta. Näemme kuitenkin aiheelliseksi pohtia vielä lain rajausta. Muistiossa todetaan, että ympäristön terveellisyys tulee ymmärtää laajasti. Lisäksi, aivan oikein, mielenterveys ja mielen hyvinvointi listataan osaksi terveyden käsitettä. Jos siis lain tarkoituksena olisi edelleen ”ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä sekä ehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa” ja terveyden edistämisen tavoitteina on myös mielenterveyden vahvistaminen ja väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen. Muistiossa todetaankin, että käytännössä terveyden edistäminen jää usein terveyshaitan ehkäisemisen tai poistamisen varjoon. Siihen ei oteta suoraan kantaa, onko tämä edelleen toivottava tila, mutta selkeästi muistio ei osoita nykyehdotusten valossa tähän muutosta. Myös terveyden edistämistä käsittelevässä tekstissä sivulla 32 keskitytään fysikaalisiin tekijöihin. Mielenterveys on sanana mainittu koko muistiossa vain kahdesti. Kiitosta annamme planetaarisen terveyden ottamisesta mukaan asian käsittelyyn.

Ehdotammekin, että tulevassa laissa tai ainakin sen taustamuistiossa otetaan selkeä kanta terveydensuojelulain suhteeseen erityisesti mielenterveyskysymyksiin ja muuhun kuin terveyden fyysisiin taustavaikuttajiin. Voiko lain nimike olla terveydensuojelulaki, jos se käytännössä suojelee vain rajattua terveyden osa-aluetta? Muistiossa todetaan, että ”lain tarkoituksessa tulisi huomioida hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen sekä kuvata, mitä sillä tarkoitetaan terveydensuojeluvalvonnassa” ja lakiin on tarpeen lisätä ”säännös, jossa terveydensuojeluun liittyvät terveyden edistämisen tavoitteet määriteltäisiin tarkemmin”. Tämä on välttämätöntä myös ko. lain suhteen muihin säännöksiin selkeyttämiseksi.

Kannatamme lämpimästi määritelmien lisäämistä omaksi pykäläkseen. Tämä tuonee selkeyttä käsitteiden käyttöön ja sitä kautta toiminnan sisältöihin. Samoin kannatamme sitä, että yleisenä periaatteena olisi edelleen terveyshaittojen ennaltaehkäisy. Tämän tulee toki näkyä paitsi sääntelyssä, myös toiminnassa siten, että tosiasiallisesti painopistettä on riittävästi ja uskottavasti osoitettavissa ennaltaehkäisyn toteuttamiseen.

Katsomme, että kuvaus terveydensuojelulain suhteesta väestötason vaikutuksiin yksittäisen potilaan sijaan sekä terveydenhuoltopalveluiden rooliin on hyvin tärkeä. Samoin suhde tartuntatautilakiin on syytä pitää selkeänä, ja ne ovat korostamisen arvoisia lain uudistustyössä. Yleisesti voidaan todeta, että muistiossa on tunnistettu hyvin lainsäädäntöjen yhdyspinnat ja tarjotut sääntelykokonaisuutta selkeyttävät ehdotukset ovat kannatettavia myös pelastuslain, valmiuslain, hautausoimilain ja kuolemansyyntä selvittämisestä annetun lain kohdalla. Niin ikään viranomaisten välisen yhteistyön, roolien ja vastuiden ja niistä annettujen säädösten suhteen selkeyttäminen on aiheellista, kuten koronapandemia meille osoitti.

## Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

Emme ota kantaa terveydensuojeluviranomaisten välisen yhteistyön yksityiskohtiin. Tehtävien selkeä rajaaminen ja yhteneväiset periaatteet muun lainsäädännön kanssa ovat kannatettavia

ehdotuksia. Erityisesti näemme tärkeäksi käydä läpi ministeriöiden, THL:n, valtakunnallisten ja kunnallisten viranomaisten ja aivan erityisesti hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä ja siihen vaikuttavaa sääntelyä niin ehkäisevässä kuin reaktiivisessa ja akuutissa toiminnassa. On syytä kiinnittää muistiossa todetun mukaisesti myös siihen, että uudet säännökset ovat soveltuvia myös poikkeuksellisissa oloissa ja yllättävissä tilanteissa. Tämä voi säästää merkittävästi hallinnollista työtä ja taata osaltaan väestön turvallisuutta ja oikeuksia äkillisissä tilanteissa. Kannatamme THL:n tehtävien lisäämistä lakiin, mutta muistutamme siitä, että hyvinvointialueiden roolia on myös syytä tarkastella ja harkita tarvetta avata niiden roolia myös lainsäädännössä tai sen esitöissä. Koronapandemian ajasta opittuna on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että kaikille osapuolille on selkeää, milloin on kyse yleisestä ohjauksesta ja milloin oikeudellisesti sitovasta normista. Kannatamme tätä koskevaa ehdotusta LVV:n määräystenantovaltuuksien selkeyttämisestä.

Haluamme korostaa muistiossa esitettyä ajatusta, jonka mukaan terveyden suojelemisen näkökulma on huomioitava myös muiden hallinnonalojen lainsäädännössä ja sen toimeenpanossa. Tällä hetkellä terveys kaikissa politiikoissa -ajattelumalli toteutuu Suomessa vajavaisesti.

Valvonnan riskiperusteisuus vaikuttaa perustellulta toimintamallilta resurssien mahdollisimman vaikuttavan jakamisen pohjaksi. Muistio jättää kuitenkin vielä joitain kysymyksiä. Miten määritellään erilaisten riskien suhde toisiinsa esim. silloin, kun puntaroidaan laajoja joukkoja koskevan matalamman haitan tai todennäköisyyden riskin ja pienempään joukkoon kohdistuvan suuren haitan tai todennäköisyyden riskin hallintaan tai valvontaan käytettävää resurssia?

#### **Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta**

Kannatamme riskiperusteisuutta ja yleisesti muistiossa esitetyt listaukset ovat asianmukaisia. Lääketieteellisten riskien kannalta on perusteltua, että suuren riskin kohteiksi luokitellaan ihoa rikkova toiminta ja nämä toimijat olisivat ilmoitusvelvollisuuden ja säännöllisen valvonnan piirissä. Kannatamme myös sitä, että toimijoilta vaadittaisiin omavalvontasuunnitelmaa, joka ohjaa toimimaan turvallisesti. Tästä on jo lukuisia hyviä malleja sovellettavaksi niin asiakas- ja potilasturvallisuussuunnitelmien kuin lääkesuunnitelmien saralta.

Kysymystä siitä, pitäisikö terveydenhuoltoalan toimijat rajata ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle, vaikka he harjoittaisivatkin sivutoimisesti kauneudenhoitoa, on nähdäksemme aiheellista pohtia tarkemmin, kuten muistiossa ehdotetaan. Tarkastelua on tehtävä mm. potilasvakuutuksen ja potilaan oikeuksien näkökulmista ammattilaisnäkökulman lisäksi.

#### **Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi**

-

#### **Luku 6 - Jätteet ja jätevedet**

-

#### **Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset**

-

## **Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen**

-

## **Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta**

-

## **Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut**

-

## **Luku 12 - Kiellot ja määräykset**

-

## **Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset**

-

## **Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano**

-

## **Luku 15 - Erinaisiä säännöksiä**

-

## **Tietojärjestelmät**

Vati-järjestelmä kuvataan tällä hetkellä muistiossa arkistona. Tarkemmin järjestelmää tuntematta ja muistion antaman tiedon valossa kannustamme pohtimaan teknologian edelleen kehittyessä nopeasti, mahdollisuuksia sen kehittämiseen monipuolisemmin viranomaisia ja toimijoita palvelevaksi alustaksi. Mittavat kirjaukset olisi aiheellista saada mahdollisimman laajamittaisesti hyödyksi myös toiminnan ohjauksen ja suunnittelun välineenä.

## **Terveydensuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet**

Muistiossa käsitellään aiheellisesti ohjauksen ja neuvonnan sekä suunnitelmallisen ja valituksiin perustuvan valvonnan eri puolia. Kannatamme esitystä, jonka mukaan viranomaisilla on mahdollisuudet edetä hallintopäätöksiin ja pakkokeinoihin, jos tarvittavaa muutosta ei toteuteta muilla keinoin.

## **Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)**

-

## **Taloudelliset vaikutukset**

Virka-ajan ulkopuolinen varallaolojärjestelmä on perusteltu esitys. Tosiasiallisesti tällä avauksella ajetaan kuntia kohti tiivistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa taloudellisen insentiivin kannustaessa vastuun jakamiseen. Tämä voinee tukea terveydensuojelun ja ympäristöterveydenhuollon toiminnan

tehokkuutta ja kehittymistä muutoinkin. Tämä sekä LVV:n roolia koskevat muutokset ovat suuria toiminnallisesti ja ne vaativat paljon huomiota hallinnon eri tasoilla. Muutoksen läpivieminen vaatiikin siis niin henkilö- kuin taloudellisia resursseja, mitä ei ole muistiossa pohdittu. Tärkeää on säilyttää myös paikallistason asiantuntemus, joka voi olla ratkaisevaa erityisesti poikkeuksellisissa tilanteissa myös kansallisen turvallisuuden kannalta.

#### **Ympäristövaikutukset**

-

#### **Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

Karreinen Soila  
Suomen Lääkäriliitto